

*О. О. Курочкіна,
студентка V курсу
Слідчо-криміналістичного інституту,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, м. Харків*

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗМІСТУ І ОСНОВНИХ ОЗНАК ВИКОНАННЯ ПОКАРАННЯ У ВИДІ ВИПРАВНИХ РОБІТ В РАДЯНСЬКИЙ ПЕРІОД ТА ЗА ЧАСІВ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ

У сучасному кримінально-виконавчому законодавстві немає визначення такого виду покарання, як виправні роботи, лише у ст. 57 КК України міститься норма щодо строків виправних робіт, розміру стягнень і наслідків у разі ухилення від їх відбування. Проте виходячи з аналізу сутності вказаного виду покарання, основних ознак і визначень, наведених такими вченими, як: Р. Р. Галіакбаров, Т. Ю. Погосян, В. А. Нерсесян, Б. М. Леонтьєв, Е. А. Іванова, О. В. Ткачова та ін., виправні роботи – це кримінальне покарання, яке застосовується від імені держави за вироком суду до особи, визнаної винною у вчиненні злочинного діяння, та полягає у застосуванні заходів примусового характеру, а саме: в обмеженні трудової й майнової сфери у виді стягнення певного відсотка із заробітку і заборони звільнятися за власним бажанням, загальномадянських прав і свобод людини (зокрема, свободи пересування), а також тягне за собою судимість [1, с. 62]. Виправні роботи відбуваються на підприємстві незалежно від форми власності за місцем роботи засудженого. Виконання виправних робіт здійснюється на основі участі засуджених у суспільно корисній праці і контролю за їх поведінкою (який здійснює КВІ). Проведення індивідуально-профілактичної роботи за місцем проживання засудженого покладається на Національну поліцію [2, с. 49].

Виправні роботи як вид кримінального покарання почали застосовувати ще за радянських часів і з'явилися уже в перших нормативно-правових актах. При порівнянні виконання покарання у виді виправних робіт у радянський період та за часів незалежності України постає актуальне питання: чи є така ознака змісту виправних робіт в сучасному законодавстві, як примусова праця?

У нашому законодавстві дещо нівелюється така ознака, хоча ні у КК України 1960 р., ні у КК України 2001 р. не йдеться про примусову працю. Проте більш зрозуміло зазначене питання було відображене у КК УСРР 1922 р. Особи, які відбували покарання у виді виправних робіт, хоча і працювали на підприємстві до відбування покарання і за фахом, проте з одночасним

зниженням за тарифним розрядом і обов'язковими понаднормовими роботами, переведенням в іншу установу чи підприємство або в іншу місцевість, а також на некваліфіковані роботи. Виходячи з наведеної характеристики цього покарання, очевидним, на наш погляд, стає, що мова йде про примусові роботи, хоча в даному випадку особа несе покарання не у виді праці як такої, а саме умов, в яких відбувається покарання. Тобто інструментом досягнення мети покарання суб'єкта у даному випадку є виправлення засудженого не працею, а певними матеріальними та іншими обмеженнями. На сучасному етапі розвитку кримінально-виконавчого законодавства в Україні при виконанні покарання у виді виправних робіт особа залишається працювати на тому ж місці, на якому вона працювала до засудження, або за попереднім місцем роботи, а тому характер виконуваних людиною трудових функцій не змінюється, умови праці залишаються такими самими.

Ще одним важливим та актуальним моментом при аналізі даного виду покарання вбачається матеріальне обмеження у виді відрахування відсотка від заробітної плати особи. Адже в досить великій кількості випадків засуджений окрім офіційного працевлаштування додатково отримує неофіційні доходи, які не задекларовані і відповідно не підлягають оподаткуванню. В такому випадку засуджений майже не відчуває матеріального обмеження, що, в свою чергу, нівелює ефективність самої кримінальної відповідальності. За таких умов постає питання щодо виправного характеру даного покарання, адже сама сутність матеріального обтяження особи в такому разі втрачає сенс. Вказана проблема має суто пострадянські часові рамки, оскільки за часів існування Радянського Союзу випадки отримання особою неофіційних доходів були значно рідшими, а тому суб'єкт дійсно ніс матеріальні обтяження.

Певні розбіжності має також ідеологічне підґрунтя того історичного проміжку часу, адже коли в науці кримінально-виконавчого права провадилося дослідження сутності покарання у виді виправних робіт, зроблені висновки були достатньо обґрунтованими, тому що цей вид покарання характеризувався тим, що засуджений не тільки й не стільки піддавався матеріальним обмеженням, а головним чином тим, щоб під час відбування цих робіт на нього здійснювався виховний вплив. Тобто на особу чинився певний тиск з боку трудового колективу, і такий виховний метод запроваджувався на підприємствах, в установах, організаціях, де працював засуджений. Згідно зі ст. 100 Виправно-трудового кодексу (ВТК) України 1970 р. на адміністрацію підприємств, установ, організацій, де працював засуджений до виправних робіт, покладалися, зокрема: а) обов'язок доведення вироку до відома членів трудового колективу; б) контроль за

поведінкою засудженого, участь у проведенні з ним виховної роботи; в) його трудове виховання в дусі чесного й сумлінного ставлення до праці; г) дотримання трудової й державної дисципліни тощо. При цьому вважалось, що відчутне виховне значення мало доведення вироку до колективу, де працює засуджений, що: а) посилювало його виховний вплив; б) сприяло створенню обстановки нетерпимості й загального осуду злочину і злочинця; в) формувало громадську думку щодо підвищення авторитету суду; г) мобілізувало громадськість на боротьбу зі злочинністю; д) усувало причини та умови, що сприяли вчиненню злочину; е) дозволяло краще організувати і провадити з ним виховну роботу [3, с. 2]. На відміну від ВТК України 1970 р., Кримінально-виконавчий кодекс України 2003 р. не покладає на керівництво підприємств та організацій, де працює засуджений до виправних робіт, обов'язку щодо проведення з ним виховної роботи. Сьогодні такий захід, як доведення вироку до відома трудового колективу, не виконує своєї виховної функції, як у минулі часи.

Отже, проаналізувавши зміст даного виду покарання, можна дійти висновку, що виправні роботи за часів радянської держави змістовно були ширші в аспекті саме покарання засудженої особи. Був досить розширеним обсяг правообмежень, які накладалися на особу. Натомість в сучасному законодавстві зміст покарання доволі звужує обсяг правообмежень, і засуджена особа майже не відчуває, що вона відбуває покарання, що тим самим негативно впливає на ефективність кримінальної відповідальності.

С п и с о к л і т е р а т у р и

1. Ткачова О. В. Виконання покарань у виді виправних і громадських робіт : монографія / О. В. Ткачова. – Харків : Право, 2010. – 62 с.
2. Автухов К. А. Кримінально-виконавче право : навч. посіб. / К. А. Автухов ; за заг. ред. А. Х. Степанюка. – Харків : Право, 2014. – 49 с.
3. Комментарий к Исправительно-трудовому кодексу РСФСР / авт. кол.: В. П. Артамонов, Е. В. Болдырев, В. Я. Болысов и др. ; под ред. Н. П. Мальшакова. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Юрид. лит., 1979. – 264 с.

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

**КАФЕДРА КРИМІНОЛОГІЇ
ТА КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОГО ПРАВА**

***ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ
КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СИСТЕМИ
УКРАЇНИ***

*Матеріали круглого столу
студентів, аспірантів, молодих учених*

(4 квітня 2017 року, м. Харків, Україна)

ТОМ 2

Харків
2017

УДК 343.8
ББК 67.309 (4УКР)

Організаційний комітет:

Гетьман А. П. – голова організаційного комітету, проректор з наукової роботи Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, доктор юридичних наук, професор, академік Національної академії правових наук України;

Головкін Б. М. – заступник голови організаційного комітету, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

Ткачова О. В. – відповідальний секретар, кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

Автухов К. А. – кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

Таволжанський О. В. – кандидат юридичних наук, асистент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Перспективи реформування кримінально-виконавчої системи України: матеріали круглого столу студентів, аспірантів, молодих вчених (4 квітня 2017 року, м. Харків): в 2т. / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого; за ред. А.П. Гетьмана, Б. М. Головкина та інш. – Харків : Юрайт, 2017. – Т2 ., – 260 стр.
ISBN – 978-966-2740-94-3

У збірник увійшли наукові доповіді та тези виступів учасників круглого столу, присвяченого перспективам реформування кримінально-виконавчої системи України.

Матеріали подані в авторській редакції.

The collection made scientific reports and abstracts of the participants of the round table devoted to the prospects of reforming the penal system of Ukraine. Materials for were presented by the authors.

ISBN – 978-966-2740-94-3

УДК 343.8
ББК 67.309 (4УКР)

© Гетьман А.П., Головкін Б.М. та інш., 2017
© “Юрайт”, 2017

З М І С Т

Бабій О. Г., Гавриленко М. М. Клименко Є. А.	Пенітенціарна пробація як складова ресоціалізації в Україні.....	3
Бірюков М. С.	Зміни до порядку направлення осіб до відбування покарання у виді позбавлення волі.....	10
Богатюк О. В.	Мета соціально-виховної роботи із засудженими до позбавлення волі.....	13
Бугайчук А. А.	Сучасна кримінально-виконавча політика України.....	17
Бурикін В. В.	Про імперативність ресоціалізації звільненої з установи виконання покарання особи.....	21
Вовк М. М.	Відповідність вітчизняного законо-давства у сфері виконання покарань між-народним та європейським стандартам поведження із засудженими.....	24
Гадзіна М. Ю.	Звільнення від відбування покарання за хворобою: проблеми та шляхи їх розв'язання.....	28
Герашенко С.	Виконання покарання у виді арешту.....	32
Гнітій А. О.	Проблемні питання застосування та виконання покарань у виді громадських робіт.....	35
Голєв В. І.	Виправні роботи на сучасному етапі розвитку кримінально-виконавчої системи.....	39
Головко Д. Є.	Кримінально-правові проблеми застосування звільнення від відбування покарання за хворобою.....	42

Грабовська Я.Г.	Особливості виправлення та ресоціалізації неповнолітніх.....	47
Григоренко В. О.	Відбування покарання у виді позбавлення волі засудженими жінками.....	50
Грицева О. О.	Матеріально-побутове забезпечення засуджених до позбавлення волі.....	54
Гриша І. О.	Міжнародний досвід застосування покарання у виді громадських робіт.....	58
Дейнега К. В.	Участь громадськості у виправленні та ресоціалізації засуджених.....	62
Дейнега М. В.	Праця засудженого в умовах ізоляції в контексті реалізації його матеріальних зобов'язань.....	66
Джелалі В. Ф.	Деякі проблеми виправлення та ресоціалізації неповнолітніх осіб.....	70
Дзандзава Г. М.	Медико-санітарне забезпечення засуджених до позбавлення волі.....	74
Дроздова В. І.	Потрапляння наркотичних засобів до установ виконання покарань.....	78
Дуброва Т. В.	До питання про право на свободу віросповідання засуджених до позбавлення волі.....	81
Железнякова Н. І.	Соціальна адаптація засуджених до позбавлення волі під час відбування покарання.....	84
Задерей О. В.	Застосування амністії до осіб, які вчинили злочини проти основ національної безпеки: правовий аспект та перспективи застосування в сучасних українських реаліях.....	88

Зайцева А. О.	Поняття та порядок звільнення засуджених від відбування покарання у зв'язку з помилуванням.....	91
Зелінська І. А.	Проблема переведення засудженого з однієї виправної колонії до іншої.....	94
Йосипенко Н. П.	Освіта як засіб виправлення та ресоціалізації осіб, засуджених до позбавлення волі, на прикладі зарубіжних країн.....	97
Іванов Д. В.	Перспективи створення приватних колоній в Україні.....	100
Карпова В. В.	Соціально-виховна робота із засудженими до довічного позбавлення волі.....	103
Козаченко Т. О.	Щодо доцільності застосування покарання у виді обмеження волі.....	107
Козярин Д. Ю.	Особливості ресоціалізації засуджених неповнолітніх.....	111
Колісник Л. Г.	Питання забезпечення права засуджених на охорону здоров'я.....	115
Кудря А. Р.	Забезпечення конституційного права засуджених на охорону здоров'я: основні проблеми та можливі шляхи їх вирішення...	119
Куктенко Є. Л.	Пробація щодо неповнолітніх як спосіб попередження злочинності.....	123
Курочкіна О. О.	Порівняльна характеристика змісту і основних ознак виконання покарання у виді виправних робіт в радянський період та за часів незалежності України.....	127
Кухар К. І.	Актуальні проблеми застосування інститутів амністії та помилування в Україні.....	130
Кушнір Я. О.	Про забезпечення доступу до освіти осіб, засуджених до довічного позбавлення волі.....	135

Лук'яненко Н.Ю.	Ресоціалізація засуджених як напрям державної пенітенціарної політики.....	138
Лучникова Д. Ю.	Проблеми ресоціалізації осіб, які не досягли повноліття.....	141
Ляшкевич Є. І.	Місце законних інтересів у складі правового статусу засуджених.....	144
Мандзюк М.	Проблемні аспекти ресоціалізації засуджених.....	146
Михайлова Г. В.	Проблеми підготовки засуджених до звільнення від відбування покарання.....	149
Ненька Г. Ю.	Проблеми застосування покарання у виді виправних робіт.....	152
Онищенко А. Г.	Запобігання проникненню заборонених предметів до установ виконання покарань шляхом реалізації індивідуальних заходів.....	156
Оніщенко З. О.	Правовий механізм забезпечення безпеки засуджених осіб та персоналу в місцях позбавлення волі.....	159
Очерет М. О.	Роль соціально-виховної роботи із засудженими в установах виконання покарань..	162
Очкін Р. В.	Міжнародні аспекти проведення соціально-виховної роботи із засудженими до позбавлення волі.....	165
Панішева Ю. С.	Проблеми виконання покарання у виді довічного позбавлення волі.....	168/
Плеханов М.	Місце інституту пробації в системі ювенальної юстиції.....	171
Погребняк О. О.	Деякі питання забезпечення безпеки персоналу установ виконання покарань...	175
Позняк Ю. В.	Ресоціалізація неповнолітніх, засуджених до позбавлення волі.....	178

Поллак М. О.	Міжнародні стандарти поведіння із засудженими.....	182
Пономаренко Є. С.	Удосконалення функціонування слідчих ізоляторів в умовах реформування кримінально-виконавчої системи України...	185
Прокопенко О.Г.	Оцінка ризику вчинення повторного кримінального правопорушення як елемент досудової пробації.....	190
Прокоф'єва А. К.	Проблема правового забезпечення права засуджених на відбування покарання за місцем проживання.....	194
Романюк А. О.	Щодо гуманізації системи виконання покарань в Україні.....	197
Роянова І. В.	Правова сутність досудової пробації та підстави її застосування.....	202
Руденко А. М.	Діяльність громадських організацій та їх вплив на кримінально-виконавчу систему України.....	205
Савенко Є. О.	Соціально-виховна робота із засудженими до позбавлення волі.....	209
Сархош Ю. Д.	Виправлення засудженого: до визна-чення поняття.....	213
Смирнова А. О.	Проблемні питання громадських робіт у системі кримінальних покарань.....	216
Суліменко О. В.	Ресоціалізація жінок, засуджених до позбавлення волі.....	219
Толокольнікова К. С.	До питання обмеження прав засуджених....	223
Уласевич Д. В.	Активне виборче право засуджених.....	226
Червона С. Р.	Деякі аспекти виконання арешту.....	229
Чередниченко Д. А.	Виправлення як мета покарання засуджених до позбавлення волі.....	232

Чернишова Є. М.	Виховна робота з неповнолітніми в кримінально-виконавчому аспекті.....	235
Чусько В. В.	Пріоритетні завдання та перспективи реформування державних кримінально-виконавчих інспекцій в Україні в службу пробації.....	239
Шепеленко Л. В.	Інститут пробації: зарубіжний досвід і перспективи розвитку в Україні.....	243
Шульгата М. О.	Проблеми виконання покарання у виді штрафу.....	246
Щербакова К. Я.	Окремі питання доцільності створення слідчих органів державної кримінально-виконавчої служби України.....	251

Наукове видання

***ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ
КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СИСТЕМИ
УКРАЇНИ***

*Матеріали круглого столу
студентів, аспірантів, молодих учених*

(4 квітня 2017 року, м. Харків, Україна)

Відповідальний за випуск: Головкін Б. М.

Підп. до друку 26.05.2017. Формат 60x84 ¹/₁₆. Папір офсетний.

Друк: ризограф. Ум. друк. арк. 18,68. Облік.-вид. арк. 13,8.

Тираж 30 прим. Зам. № 114911. Ціна договірна.

Друкарня «Аладдин-Принт»

61023, м. Харків, вул. Сумська, 4, оф. 8

Тел.: (057) 764-72-11 <http://aladdin-print.ua>

Свідоцтво про державну реєстрацію В00 № 966600 від 28.03.2003 р.